

Litteratur.

Hakon Jørgensen: Kortfattet Fremstilling af Læren om Forbrydelsens Efterforskning, almindelig Del og Signalementslæren. København 1912. 148 Sider. Arnold Busck.

»Faglig Uddannelse« er Tidens Løsen.« Saaledes begynder Forf. sit Forord, og rent afset fra, hvorvidt dette kan siges at være et af Tidens mange Løsener, kan man straks give ham Ret i hans Udtalelse, at man maa undres over, at Kravet om faglig Uddannelse for Politiet ikke forlængst er tilfredsstillt. Medens man udenfor Danmark har sat Politiet i Stand til at følge med i den almindelige Udvikling, er der herhjemme gjort saare lidet i saa Henseende; man er i det væsentlige bleven staaende ved en Ordning, hvor den, der, som Forf. siger, i Dag er Haandværker, Tyende eller lignende, i Morgen uden nogen særlig Uddannelse er Politimand.

Om Samfundet staar sig ved denne Ordning, er et Spørgsmaal for sig, som ikke ligger for her; det er fra Politiet selv, det Udslag af en Læretrang, som den foreliggende Bog er, er udgaaet, og at den hidtidige Ordning for Politiet er højst utilfredsstillende, det vil enhver, der er eller har været ansat i det saakaldte eksekutive Politi, straks erkende, saa vist som de alle en Gang har oplevet dette: i Gaar i civil Stilling, idag i Politiets Tjeneste med helt nye Pligter, i en helt ny Stilling overfor sine Medmennesker, og det i en Stilling, der retter umaadelig store Krav til sin Mand — alt uden nogensomhelst særlig Udrustning (afset fra den udvendige) til at opfylde disse Pligter og til at bære det dermed forbundne Ansvar.

Den, der har forsøgt at raade Bod paa de uheldige Forhold og instrueret den Politistyrke, han har haft til Raadighed, har i denne Instruktion fundet et nyt og udmærket Mid-

del til at lære sine Folk at kende, og samtidig har han med Glæde erfaret, med hvilken Iver disse har søgt at tage imod Belæring. Medens en saadan Instruktør paa et enkelt Felt, nemlig Opdagelsespolitiets, har kunnet finde Grundlag for sin Undervisning i tyske og franske Haandbøger samt den i 1899 af daværende Justitiarius Ingerslev udgivne forkortede Gengivelse af Hans Gross' Haandbog, har han manglet ethvert trykt Grundlag paa Politiets andre Omraader og savnet en Lærebog, ved hvis Hjælp Deltagerne i Undervisningen kunde følge denne og gøre et selvstændigt Arbejde. Det maa da hilses med stor Tilfredshed, at en tjenestegørende Politieembedsmand har fundet Tid og Arbejdskraft til at skrive en Lærebog som den foreliggende, og Forf. fortjener paa Forhaand Tak herfor, en Tak, der formentlig bedst er bleven ham ydet ved, at Landets Politimyndigheder i udstrakt Maalestok har anskaffet Eksemplarer af hans Bog.

Ikke alene som Grundlag ved Undervisning skal denne kunne bruges, men ogsaa som Vejleder ved Selvstudium.

Som Kilder anfører Forf. i sit Forord — paa en noget ufuldstændig Maade — Hans Gross, Bertillon, Henry og Reisz, og man genfinder navnlig Sporene af de to førstnævnte.

Den foreliggende Bog deles i to Afsnit, nemlig »Forbrydelsens Efterforskning. Almindelig Del« og »Signalementskæren«.

Signalementskæren, der indtager godt en Tredjedel af hele Lærebogen, indeholder en Fremstilling af Bertillons portrait parlé og kun heraf, idet Forf. straks erklærer, at det antropometriske System og Fingeraftryksystemet ikke vedkommer Signalementskæren. Heri kan man dog ikke være enig med ham. Maalene er delvis uundværlige og delvis en Støtte for portrait parlé, og baade disse og Fingeraftrykkene tjener til at identificere Forbryderen, de hører til hans Signalement, selv om Aftrykkene helt og Maalene tildels først træder i Brug paa et noget senere Stadium af hver enkelt Sag, nemlig naar den mistænkte er anholdt. At denne Udelukkelse ikke er ligegyldig, fremgaar af, hvad der nedenfor bemærkes om den stedmoderlige Behandling, Forf. har ladet Læren om Fingeraftrykkene blive til Del. Derimod kan man slutte sig til hans Hjærtesuk i Anledning af den Tilsidesættelse af det Bertillonske System, som har fundet Sted, efter at Fingeraftryksystemet er trængt igennem. Den er saa meget mindre forstaaelig, som dette sidste System

ikke paa noget Punkt kan erstatte portrait parlé, og som det altid maa blive Politiets Opgave at sikre sig saa stærkt Bevis som muligt for en Forbryders Identitet i Tilfælde, hvor han benægter den. De to Systemer skulde da supplere og støtte hinanden, ikke konkurrere.

Reglerne om portrait parlé har tidligere været fremstillede paa Dansk af Politiinspektør Henrik Madsen og Dr. Daac i en i 1899 i Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen og praktisk Strafferet offentliggjort Afhandling, der tillige gav en Fremstilling af det antropometriske System. Forf.'s Signalementskære er udstyret med en Række gode Gengivelser af Bertillonske Clichéer; disse er ganske uundværlige for den, der vil tilegne sig Fremstillingen ved Selvstudium. Om man overhovedet er i Stand til paa den Maade at sætte sig ind i Reglerne om portrait parlé, er meget tvivlsomt, det lærer man formentlig kun ved selv at optage det paa et Identifikationsbureau; men den, der begynder et Kursus et saadant Sted, vil have de bedste Betingelser for hurtig at tilegne sig Portrætet i Ord og kunne anvende det, naar han har lært Forf.'s Fremstilling.

Lærebogens første Afsnit indeholder 6 Kapitler, der naturlig falder i to Dele, nemlig I—III, der omhandler henholdsvis »Efterforskningens Formaal«, »Afhøring, Vidnebevis. Egen Tilstaaelse« og »Indiciebeviset«, og IV—VI, der omhandler henholdsvis »Besigtigelse og Husundersøgelse«, »Forbrydelsens Spor« og »De sagkyndige«.

Den fra Naturens Haand vel udrustede Politimand, der kommer til Undersøgelse paa et Gerningssted, møder med spændte Nerver og aabne Sanser. Derfor er han imidlertid ikke sikker paa at modtage alle de Indtryk, som Stedet skal give ham, paa, at han kan se, høre og i bogstavelig Forstand lugte alt det, som det siger og viser ham. Til at duelliggøre ham hertil sigter Kap. IV—VI og da navnlig Kap. V. Det gælder for ham om at være fuldt vidende om alt, hvad der er fremstillet under »Forbrydelsens Spor«, om at saa mange Iagttagelser som muligt kan foregaa ganske mekanisk og om at faa alt med, thi her er den største periculum in mora, mange Spor forsvinder hurtig og kan ikke rekonstrueres. Naar den største Del af begaaede Forbrydelser forbliver uopdaget, skyldes det vel bl. a. den Omstændighed, at Undersøgeren kommer for sent paa Gerningsstedet og tilmed maa- ske ikke har tilstrækkelig Tid til sin Raadighed, for Tid skal der til.

Først i Rækken af Spor nævner Forf. Fodspor og giver en indgaaende Beskrivelse af, hvorledes man skal opsøge disse, beskytte, beskrive, opmaale og bevare dem. Fremstillingen er saa omhyggelig, at der ikke kan være Tvivl om, at den, som vil tilegne sig den, kan lære med Sikkerhed at behandle Fodspor. Det er øjensynligt, at Forf., der har konstrueret et Maaleapparat til Brug ved deres Optagelse, nærer Forkærlighed for disse Spor, og den, der lader haant om dem, maa ialfald give ham Ret i, at Sikringen af Fodaftryk »ikke sjældent vil kunne udelukke en hel Mængde Mennesker fra at blive sigtede for en vis Forbrydelse eller endog bevirke, at en uskyldig mistænkt snarest sættes paa fri Fod«.

Hvorfor Forf. behandler Fingeraftrykkene, som han derefter gaar over til, paa ganske ufyldstgørende Maade, er ikke let at forstaa. Der gives en knap Anvisning paa at opsøge og bevare Aftryk, derimod savnes en Udredning af selve Systemet, Klassificeringen og Identificeringen, og de faa Bemærkninger om Mønstrene turde være værdiløse. Forf. siger: »For den Politimand, der skal arbejde med Forbrydelsens Efterforskning, er det af mindre Betydning at kende Fremgangsmaaden ved Optagelsen af Fingeraftryk. Det er nok, at han ved, at der paa Centralbureauet for Identifikation findes Fingeraftryksark af en Mængde straffede Personer, at der i alle Landets Arresthuse forefindes de til Fingeraftryks Optagelse fornødne Apparater, og at alle Landets Arrestforvarere har lært at optage Fingeraftryk. Ligeledes er det af mindre Betydenhed at kende den Maade, hvorpaa Registreringen gaar for sig. Det er tilstrækkeligt at vide, at det i en Del Tilfælde vil være muligt at identificere en Person, selv om ikke alle hans Fingeraftryk, men kun nogle enkelte findes paa Gerningsstedet. Ja, i meget betydelige Sager vil det endog være muligt at udfinde Gerningsmanden paa Grundlag af et enkelt Fingeraftryk, og et saadant vil være tilstrækkeligt til at overbevise en sigtel, der paa anden Maade har paadraget sig Opmærksomheden.«

Dette sidste er rigtigt, og derfor er det uforstaaeligt, at det skulde være »af mindre Betydning« at kende Fremgangsmaaden osv. Det er netop ogsaa denne Fingeraftrykkenes Evne til at røbe Gerningsmanden, der har bevirket, at Systemet saa hurtig blev udbredt og ialfald for en Tid har skubbet det antropometriske System til Side. I Begyndelsen af dette Aarhundrede henledte det engelske Politi, som har Æren af Systemet (Henry), Opmærksomheden paa, at man

ved Hjælp af Fingeraftrykkene havde opdaget Gerningsmændene til Forbrydelser, hvor intet andet Spor var efterladt. I et Tilfælde drejede det sig om et Indbrud i en Juvelererforretning, foretaget gennem Loftet; paa dettes Glasplader udenom det gennembrudte Sted fandt man nogle Aftryk, som straks identificeredes, og kort efter anholdt Politiet Tyvene, der opholdt sig i en By langt borte fra Gerningsstedet og endnu var i Besiddelse af de stjaalne Koster. Disse Meddelelser i Forbindelse med den Lethed, hvormed man optager en Persons daktyloskopiske Signalement, var Aarsag til, at Systemet med enestaaende Hurtighed gik sin Sejrs-gang gennem Europa. Her i Landet blev det indført i 1904, og det følgende Aar indeholdt det foran citerede Tidsskrift for Fængselsvæsen en af daværende Overbetjent Carl Hansen forfattet Afhandling om Systemet; den led af Urigtigheder og blev formentlig af den Grund ikke meget bekendt. Nu havde der været Lejlighed til at give en rigtig og indgaaende Fremstilling af Systemet, og dertil var der særlig Grund, baade fordi det nu praktiseres ved alle Landets Arresthuse, saa at enhver kan følge Optagelsen af Signalementerne, og fordi dette System giver rig Anledning til at lære Politimanden Grundigheden, denne umoderne Dyd, som er saa nødvendig for ham. Paa det forsømte bør der snarest muligt raades Bod.

Videre gives der Anvisning paa at finde og undersøge Mærker efter Skud, Blodspor og forskellige andre Spor. Navnlig Blodsporene behandler Forf. meget indgaaende, som rimeligt er, og henleder i den Forbindelse Opmærksomheden paa forskellige Forholdsregler, som altid maa iagttages i Sager, hvor det drejer sig om at udfinde Aarsagen til et Menneskes Død.

Bl. a. til Udfindelse af alle disse Spor skal »Besigtigelsen« og Husundersøgelsen tjene. Men at foretage en Husundersøgelse paa fyldestgørende Maade er en meget vanskelig Opgave, til hvis blot nogenlunde tilfredsstillende Løsning det er nødvendigt at møde vel forberedt. Den Anvisning, som Forf. giver paa at foretage en saadan Undersøgelse, er meget omhyggelig; den begynder med en Opfordring til altid at have en Række Rekvisiter tilrede, saa at man uden at spille Tid kan tage dem med til Undersøgelsesstedet, fremstiller derefter de forberedende Skridt og opfordrer til at lægge en Plan for Undersøgelsen. Fremdeles findes Vejledning til at beskrive et Gerningssted og optage Situationsriids

m. m. I sin Indledning til dette Kapitel siger Forf., at der til et moderne Politi absolut maa stilles det Krav, »at alle de Funktionærer, der har at gøre med Forbrydelsers Efterforskning, véd ganske nøjagtig Besked med, hvilke Oplysninger de sagkyndige vil kunne give«. Her røres der ved et af de vigtigste Punkter i Politiuddannelsen. Politimanden, der kommer i tjenstlig Berøring med alle mulige Livsforhold, skal, da ingen kan være sagkyndig paa ret mange Omraader, forstaa at spørge, at gøre Brug af al den Sagkundskab, der overhovedet eksisterer. Til Grundlag for nærmere Undervisning i saa Henseende tjener Kapitlet om de sagkyndige og om de Spørgsmaal, der kan ventes besvarede af disse, baade de videnskabelig uddannede og de sagkyndige Praktikere. En sagkyndig, der atter og atter nævnes i hele Lærebogen, er Fotografen, og herfor fortjener Forf. megen Tak. Det er højst besynderligt, at Politiet her i Landet ikke i langt højere Grad end sket har taget Fotografien i sin Tjeneste. Den fotografiske Plade bevarer for stedse den øjeblikkelige Situation, og den viser os mangt og meget, som det blotte Øje ikke ser. Andensteds har man forlængst vidst at drage den fulde Nytte heraf.

I Fremstillingen af de tre nu omtalte Kapitler savner man saadanne enkelte praktiske Vink, som den egne Erfaring sætter i Stand til at give, som f. Eks. dette: altid at se paa Uret, naar man modtager en vigtig Anmeldelse, og notere Klokkeslettet, dels fordi man da ialfald har dette at holde sig til under et senere Virvar af »Oplysninger«, og dels fordi det i en nervepirrende Sag kan være heldigt straks at minde sig selv om, at der er noget, der er uforstyrreligt. Slige Vink kommer maaske i den bebudede specielle Del.

I Lærebogens 3 første Kapitler gives bl. a. Regler for Afhøring af Anmelder, af sigtet og af Vidner, ligesom der handles om den egne Tilstaaelse. Disse Kapitler er de svageste, vel nok fordi det er saa vanskeligt at give almengyldige Regler paa disse Omraader. Paa et Punkt maa der tages absolut Afstand fra Forf., nemlig fra hans Bemærkninger om Tilvejebringelse af Tilstaaelse. Naar han her sammenligner Politimanden med en Fisker og den sigtede med en Fisk, der skal »gaa paa Krogen«, kalder Beviserne for Garn og taler om at faa den sigtede til at »gaa i Tøjet«, siger, at man skal undlade at nævne de rette Ord som »Tyveri« og »stjaalet« og bruge »neutrale Udtryk«, løber han Fare for at uddanne sin Elev til noget ganske andet, end han

ønsker. Paa dette Punkt egner Bogen sig ikke til Grundlag for Selvstudium.

Bogen er skrevet i et livligt og let læseligt Sprog og fremtræder i behagelig Udstyrelse og Format. Den vil være i Stand til at afhjælpe et af Politiets mange Savn, og den Modtagelse, den har faaet, opmuntrer Forf. til at fortsætte sine Arbejder paa den øvrige Del af Efterforskningens Disciplin.

Christian Riise.

Mindre Meddelelser.

Den internationale Kriminalistforening afholder sin 12te Kongres i København i Dagene fra d. 27. til d. 31. August 1913.

Dagsorden:

Onsdag d. 27. August om Aftenen: Modtagelse i Langelinjes Pavillon.

Torsdag d. 28. August Kl. 10 Form.: Kongressens Aabning. Resten af Dagen er forbeholdt til Besigtigelse af Byen og dens vigtigste Institutioner. Efter Aabningshøjtideligheden samles den internationale Kriminalistforenings Bestyrelse til et Møde.

Fredag d. 29. August Kl. 9 pr. Form.: Forhandling om Kongressens første Emne: La loi doit établir des mesures spéciales de sécurité contre les délinquants, dangereux à raison: soit de leur état de récidive légale, soit de leurs habitudes de vie qu'elle définit, soit de leurs antécédents héréditaires et personnels manifestés par un crime ou un délit qu'elle détermine. (Se Bulletin de l'Union internationale de droit pénal, Bd. XIX 1912 pag. 348.)

Kl. 7: Modtagelseskomiteéns Festmiddag for Deltagerne i Kongressen.

Lørdag d. 30. August Kl. 9½ pr. Form.: Forhandling om Kongressens andet Emne: La réforme de l'enseignement juridique et de l'éducation des magistrats qui statueront sur la question de l'état dangereux. (Se Bulletin de l'Union XIX pag. 350.)

Om Aftenen Modtagelse paa Raadhuset.

Søndag d. 31. August: Udflugt til Frederiksborg og Kronborg—Marienlyst.

Litteratur.

Francis Hagerup: Udvalgte mindre juridiske Afhandlinger. Anden Samling. Kristiania 1913.

Ovennævnte Værk fremtræder som en Fortsættelse af den i 1901 udgivne Samling med samme Titel og afgiver ligesom den første Samling et imponerende Vidnesbyrd om Forfatterens Evne til paa saa at sige alle Retslivets Omraader at klarlægge de vanskeligste Problemer og bidrage til deres Losning. Forfatterens Stilling til Retsproblemerne underbygges med en usædvanlig Belæsthed og bæres af en højt udviklet aandelig Kultur, der lader ham hente frugtbare Impulser fra andre Omraader af Aandslivet. Paa en enkelt nær har alle Afhandlingerne i Aarenes Lob været offentliggjorte i »Tidsskrift for Retsvidenskab«; de har alle ved deres Fremkomst haft Aktualitetens Interesse: Mindeord om afdøde Retskæde, Indlæg til forestaaende Lovgivningsreformer, Anmeldelser af udkomne Værker og Indlæg i den stændende videnskabelige Strid.

Af særlig strafferetlig Interesse skal følgende fremhæves:

I sin smukke *Mindetaale over Bernhard Getz* (1901) fremhæver Forf. den afdødes Fortjenester af den norske Straffeløvsreform, særlig hans Evne til at overvinde de Vanskeligheder, der er forbundne med enhver saadan Reform: de almindelige Vanskeligheder ved at give de ledende Retstanker et tilstrækkelig klart og omfattende Udtryk og de specielt strafferetlige Vanskeligheder, der beredes dels ved den herskende Samfundsopfattelses Krav paa en fornuftig Afgrænsning af det straffbares Omraade, dels ved de skiftende Opfattelser af Forbrydelsens og Straffens Væsen og Formaal. Han fremhæver, at det for Getz stillede sig som en Nødvendighed ikke blot at reformere den egentlige Straffelov, men i Tilslutning hertil at udarbejde Udkast til andre Love, der havde Bekæmpelsen af Forbryderondet i det hele

til Formaal: Love om forsømte Born, om Losgængerer og Drukkenskab, om Modarbejdelse af venerisk Smitte og offentlig Usædelighed.

I Afhandlingen *Aarsagssammenhæng og Retsstridighed* (1909) undergiver Forfatteren den nordiske og tyske Retsvidenskabs Stilling til dette vanskelige Emne en særdeles indgaaende Behandling. Han fremdrager særlig den af den tyske Fysiolog v. Kries i 1888 udgivne Afhandling »Ueber den Begriff der Möglichkeit« og slutter sig i det væsentlige til v. Kries, naar denne søger nærmere at bestemme og begrænse den retlig relevante Kausalitet og i saa Henseende lægger den afgørende Vægt paa, om Retsforstyrrelsen er et Udslag af Handlingens erfaringsmæssige generelle Evne til at medføre Forstyrrelsen: i saa Fald er Foraarsagelsen adækvat og retlig relevant; eller om den konkrete Retskrænkelse vel er foraarsaget ved Handlingen, men paa en Maade, hvormed der ikke erfaringsmæssigt kunde regnes: i saa Fald er Kausaliteten tilfældig og retlig irrelevant. Jfr. Modsætningen mellem den adækvate Kausalitet, naar et Knivstik foranlediger Saarfeber med dødelig Udgang, og den tilfældige Kausalitet, naar den saarede maa foretage en Rejse for at søge Læge og undervejs rammes af Lynet. Særlig strafferetlig Betydning har Afgrænsningen mellem den adækvate og den tilfældige Kausalitet ved Spørgsmaalet, om Straffen for en forsættelig Handling bør skærpes i Tilfælde af en uforsættelig Følges Indtræden.

Kausalitetsproblemet er jo af Betydning ikke blot ved Spørgsmaalet om Straf og Erstatning for fuldbyrdet Retsbrud, men ogsaa naar Retskrænkelsen er ufuldført, dels med Hensyn til Straf for Forsøg, dels med Hensyn til Nødværgeretten, og Forf. har vistnok Ret, naar han — med v. Liszt — mener, at Undersøgelserne af Betingelserne for en skadegørende Handling objektive Retmæssighed endnu ikke kan siges at have ført til afsluttende Resultater, og naar han fremhæver, at der med Hensyn til Bestemmelsen af den retlig relevante Kausalitet ikke er nogen Nødvendighed for at lægge samme Maalestok til Grund i de forskellige Forhold, i hvilke Bestemmelsen af Kausaliteten er af retlig Betydning. — Den Handlendes Ansvar er forskelligt begrundet, eftersom Talen er om Strafansvar for fuldbyrdet Forbrydelse, Strafansvar for Forsøg, Erstatningsansvar for foraarsaget Skade og Ansvar overfor Udøvelse af Nødværge, og

der har vistnok været for stærk Tilbøjelighed til i Begrebet »retsstridig Handling« at finde en Generalnævner, der lader sig anvende paa alle disse Forhold.

I Afhandlingen om *Deportationsstraffen* (1899) anmelder Forf. nyere franske og tyske Værker om denne Strafs Hensigtsmæssighed og gengiver — særlig efter A. Korn: »Ist die Deportation unter den heutigen Verhältnissen als Strafmittel praktisch verwendbar«, Berlin 1898 — de Erfaringer, der er indhøstede i de forskellige Lande, navnlig Frankrig og Rusland, i hvilke Deportation anvendes. Disse Erfaringer gaar efter den almindelige Mening ud paa, at den ved Deportationen tilsigtede Forening af Straffe- og Kolonisationsojemed er ugorlig, og at Deportationen — bortset fra den utvivlsomme Fordel for Moderlandet, ved at Fængslerne i dette affolkes — er demoraliserende for de deporterede og faretruende for de frie Kolonister paa Deportationsstedet, ligesom ogsaa Bekostningerne ved Deportationen langt overstiger Bekostningerne ved den indenlandske Straffuldbyrdelse.

Afhandlingen *Anarkisme og Strafferet* (1901) er en Anmeldelse af Hermann Seufferts Bog: »Anarchismus und Strafrecht«, Berlin 1899, og indeholder interessante Oplysninger om Anarkisternes Virkemaade og de uhyre Vanskeligheder, Politiet har at kæmpe med overfor de anarkistiske Organisationer og den anarkistiske Propaganda. Den maaltbevidsste, professionelle Anarkists samfundsødelæggende Virksomhed søges holdt nede i første Række ved et kraftigt, internationalt samvirkende Polit, i anden Række ved strænge Straffe for anarkistiske Voldshandlinger, Deltagelse i anarkistiske Komploter m. v. Efter Erfaringer fra Østerrig og Spanien antages en streng og effektivt haandhævet Straffelovgivning ikke at have været uden Betydning til Bekæmpelse af Ondet. Adskillige Lovgivninger har særlig indført skærpede Frihedsstraffe for almindelige Forbrydelser, der udføres i anarkistisk Øjemed, hvilket af Kendere anses for nyttigere end en skrappere Anvendelse af Dødsstraffen, der ikke antages at kunne have nogen afskrækkende Virkning overfor Mænd, der ifølge § 1 i den af den russiske Anarkist Netchajew forfattede Katekismus er »viede til Døden« og kun har én Interesse, en eneste Tanke og en eneste Lidenskab: Revolutionen. — Langt vanskeligere stillet er Polit og Straffelovgivning overfor den anarkistiske Propaganda og dens ganske ube-

regnelige Udslag ved suggestiv Paavirkning af Personer, der ikke er professionelle Anarkister eller Medlemmer af anarkistiske Komplotter. Forfatteren fremhæver den herskende Uenighed om, i hvilket Omfang denne Propaganda — under Hensyn til Aandslivets Frihed — bør kunne rammes af Loven gennem Straf for almindelig Opfordring til at begaa Forbrydelser og Straf for Lovprisning og Forherligelse af Forbrydelser. Han finder det rigtigt, at den norske Straffelovs § 140 straffer Forherligelsen ved Siden af den offentlige Opmuntring, og tager Afstand fra den af Prof. Torp i Tilskueren 1912 S. 295—96 fremsatte Kritik af det danske Straffelovsudkasts § 143, der hjemler Straf for at fremstille det som fortjenstligt at begaa Forbrydelser eller at forherlige deres Udøvere.

Afhandlingen Til Belysning af v. Liszts Strafferetsopfatning (1906) er en Anmeldelse af v. Liszts »Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge« (1875—1904) og indeholder dels en kritisk Gennemgang af v. Liszts Straffeteori, saaledes som den er fremsat 1882 og modificeret 1896, dels en Fremstilling af Forf.'s eget Syn paa Straffens Begrundelse og Formaal.

Forf. anerkender den nyere realistiske Strafferetsskoles maalbevidste og folgerigtige Reformbestræbelser, men adværer samtidig mod at tillægge den nyere Retning hele Æren for alle de moderne Opfindelser, der staar paa Skolens Program, idet han henviser til, at baade de ubestemte Straffedomme, de betingede Straffedomme og Tanken om Opdragelse i Stedet for Straf overfor unge Forbrydere er Ideer, der ogsaa har været fremsatte i ældre Tid og har været søgt realiserede uafhængigt af nogen enkelt teoretisk Skole, omend ikke saa maalbevidst og energisk som i Nutiden.

Overfor v. Liszts ensidige Betoning af Specialpræventionen og hans principielle Forkastelse af Gengældelsessynspunktet — efter v. Liszt er Straffen principielt rettet mod Forbryderen, ikke mod Gerningen, og Straffens Formaal er, alt efter Forbryderens Kvalitet, henholdsvis Forbedring, Afskrækkelse og Uskadeliggørelse — hævder Forf. Generalpræventionens Berettigelse og Gerningens principielle Betydning. Han forkaster den rene, absolute Gengældelsesteori, der anser Gengældelsen som selvgjaldigt Øjemed, men henviser til, at Straffen faktisk er Gengældelse: »Vilde man overhovedet benægte, at Straffen indeholder en Gengældelse, ø: et Onde, der tilføjes paa

Grund af en bestemt Gerning, vilde man savne ethvert Støttepunkt for de juridiske Forudsætninger, hvortil Straffens Anvendelse i den gældende Ret overalt er knyttet.« Efter Forf.'s Anskuelse forbindes der med Straffen en etisk Misbilligelse af vedkommende Gerning. Paa den anden Side hævder Forf., at den etiske Misbilligelse ikke er tilstrækkelig til at begrunde de Foranstaltninger, der maa træffes overfor Forbryderen. Medens Misbilligelsen bliver svagere, naar Tilregneligheden er formindsket, vil ofte den fra et saadant Individ truende Samfundsfare blive større. Overfor de formindsket tilregnelige og overfor farlige Vaneforbrydere tiltrænges der yderligere præventive Foranstaltninger end dem, der begrundes ved den forskyldte sædelige Misbilligelse, men disse Foranstaltninger har efter Forf.'s Anskuelse ikke den principielle Karakter af Straf, hvilket dog ikke betinger en Forskel i den praktiske Behandlingsmaade.

En nærmere Kritik af Forf.'s Straffeteori vilde falde udenfor denne Anmeldelses Ramme. Det skal kun fremhæves, at det forekommer Anmelderen, at Forf. har Ret, naar han tager Afstand fra en ensidig Fremhævelse af Specialpræventionen, og naar han betoner Gerningens principielle Betydning som positivt begrundende Strafbarheden — og ikke blot til Begrænsning af det strafbares Omraade. Derimod forekommer Forf.'s Fremhævelse af Gengældelsen som en faktisk Egenskab ved Straffen Anmelderen overflødig og hans Henvisning til Samfundets etiske Misbilligelse uden tilstrækkelig Værdi. Denne »etiske Misbilligelse« synes at være en altfor almindelig holdt Formel, der ikke indeholder stort andet end en Omskrivning af det Faktum, at der straffes, og at der er en Trang til at straffe. — Ved en Uddybning af Generalpræventionssynspunktet og navnlig Hensynet til Straffetruslens Effektivitet og ved at kombinere dette Synspunkt med de specialpræventive Hensyn vil man vistnok naa til en Forklaring og Begrundelse af Strafinstituttet, der fører til Resultater, som i mangt og meget falder sammen med, hvad Tilhængerne af de moderate Gengældelsesteorier hævder. Straffetruslens Formaal er at beskytte Retsgoderne og af Hensyn hertil under Straf at forbyde visse Gerninger. Generalpræventionssynspunktet fører ikke blot til at tillægge Gerningen principiel Betydning for Strafbarheden, men ogsaa til en Gradation af Straffens Størrelse efter Forbrydelsens objektive Grovhed, og det vil vistnok baade i subjektiv og i objektiv Henseende afgive

de juridiske Forudsætninger for Straffens Anvendelse, som Forf. alene mener at kunne finde i Gengældelsen eller den etiske Misbilligelse.

Oluf H. Krabbe.

Dr. *Leonore Seutter*: Die Gefängnisarbeit in Deutschland mit besonderer Berücksichtigung der Frauen-Gefängnisse. Mit 55 Tabellen. Ergänzungsheft VI zu Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. Tübingen 1912. 207 s. 8°. Kr. 5,40.

Forfatterinden gir en indgaaende og alsidig fremstilling av fangearbeidet i de tyske fængsler. Efter en historisk indledning følger et avsnit om fangearbeidets betydning. Idet forfatterinden fremhæver at antallet av dem som var uten beskjeftigelse paa grund av mangel paa arbeide, er en maalestok for den vægt som blir lagt paa arbeidet i fængslerne, meddeler hun forskjellige opgaver herover. Av de 73 198 straffanger som sat i Tysklands fængsler 1 december 1905 var det bare 1,6 % som ikke var git anledning til arbeide. Og av dem faldt de aller fleste paa de smaa fængsler med plads til mindre end 50 fanger, hvor 13,9 % av fangerne var uten beskjeftigelse paa grund av mangel paa arbeide. Dette forhold var forskjellig i de enkelte forbundsstater, størst i Bayern med 59,8 %, mindst i Baden hvor ingen var uten arbeide av den nævnte grund. Forfatterinden fremhæver videre at ved sammenligning mellem det frie arbeide og fangearbeidet maa man huske paa at en stor Del av fangerne staar paa lærlingestadiet og derfor overhovedet ikke yder noget nævneværdig. Dette fremgaar tydelig av en meget interessant tabel over antallet av fanger i de preussiske strafanstalter som i 1907 og 1908 var beskjeftiget med arbeide som de forut hadde drevet i friheten. Forholdet var noget forskjellig inden de enkelte arbeidsgrener, men i det hele var det ikke engang 9 % som hadde saadant arbeide og som altsaa var kommet utover lærlingestadiet. I et følgende kapitel faar vi en utredning av de i Tyskland herskende arbeidssystemer. Herunder gives en fremstilling av konkuransforholdet mellem fangearbeidet og det frie arbeide. Av nogen særdeles oplysende tabeller ser vi forholdet mellem antallet av frie arbeidere og fanger i Preussen i 1907, fordelt paa de forskjellige virksomhetsgrener. Efter dette faldt der f. eks. i møbelsnekkerfaget 0,5 fanger paa 100 frie arbeidere, i skomakerfaget 0,2, børstefabrikation 1,5. Fangearbeidet spiller

i det hele ingen betydelig rolle paa markedet. Av det følgende fremgaar at utviklingen i Preussen i væsentlig grad skiller sig fra utviklingen i Sydtyskland, forsaavidt som Preussen — efter sterkt at ha foretrukket entreprenørsystemet — stadig skyver dette mere tilside og vender sig mot regie- og akkordsystemet, mens de sydtyske stater ikke gjennomgaar nogen saa utpræget ændring i sit system. Men i hele det tyske rike lar sig dog paavise en utvikling fra entreprenørsystemet til de to andre nævnte systemer. Efter disse almindelige utredninger følger en særlig og omfattende fremstilling av fangearbeidet i kvindefængslerne med henblik paa forskjellen mellem den mandlige og kvindelige kriminalitet og paa forskjellen mellem de to kjøns arbeidsevne og arbeidsydelse. I et slutningskapitel faar vi saa en fremstilling av fangearbeidets indflydelse saavel paa fangebehandlingen som paa fængslernes økonomi. — Boken indeholder saa meget av almen interesse at den vil læses med utbytte ogsaa av fængselsmænd utenfor Tysklands grænser.

Løslatte fangers utvandring.

Pastor Dr. phil. H. Seyfarth, Hamburg-Fuhlsbüttel, har nylig i et litet skrift uttalt sig om spørsmålet: Hvad kan Stat og forsorgsforening gjøre for i egnede tilfælder at lette løslatte fanger utvandring? Han fremhæver først at det ikke er saa længe siden man ansaa utvandring, særlig til Nordamerika, som saa at sige et universalmiddel til redning av løslatte. At det gik enkelte godt, blev lat som bevis for at denne fremgangsmaade var riktig. At utvandringen i 99 av 100 tilfælder med rasende fart paaskyndet de ulykkelige fuldstændige undergang, det kom ikke til offentlighetens kundskap. I hvilket omfang dette »redningsarbeide« maa være drevet, lar sig ane naar man stiller sig for øie de overordentlig skarpe indvandringsregler som i det sidste ti-aar er truffet av de Forenede Stater og mange andre land. Den meningsløse tanke at svake karakterer, som dog det overveiende flertal av de løslatte er, kan reddes paa denne maate, kan ikke bli bekjæmpet energisk nok. Og denne tanke er heller ikke nutildags utdød nogetsteds.

Saa urimelig som en saadan planløs utvandring er, saa velsignelsesrik og nødvendig kan dog i bestemte, enkelte tilfælder en planmæssig drevet utvandring bli for mange løslatte. De fordømmer som stiller sig iveien for folk som engang er kommet i konflikt med straffeloven, er overordent-

lig store, og de øker naar det gjælder folk av den dannede klasse. Særlig for dem er mangengang alle dører lukket. For saadanne folk er utvandringen ofte den eneste vei til redning. Men vel at merke bare for dem som har en ærlig og redlig vilje til at gjøre øvet uret god igjen og energi til at overvinde vanskeligheter, ikke for eventyrere, svake, holdningsløse karakterer, — de gaar endnu hurtigere til grunde i utlandet end hjemme.

Forfatteren tar saa for sig spørsmålet om Staten kan gjøre noget for at lette ovennævnte mennesker utvandringen. Han utvikler at den burde ta sig av dem ogsaa efter utvandringen, men saadan som forholdene nu er, maa man regne med at dette overlates den private forsorg.

Men hvad kan saa forsorgsforeningerne gjøre her, spør han videre. Skal utvandringen virkelig bli veien til redning, maa den forberedes paa det omhyggeligste, og det kan ikke være tvil om at det store flertal av de lokale forsorgsforeninger ikke er istand til at træffe disse forberedelser paa hensigtsmæssig maate. Her er en centralisation nødvendig. Den av forfatteren stiftede »Deutsche Hilfsverein in Hamburg« har sat sig til opgave netop paa dette omraade at utfylde de lokale foreninger. Forfatteren gir saa en meget interessant skildring av denne forenings arbeide. Enhver som onsker foreningens hjelp maa gjennemgaa en flere maaneders prøvetid i foreningens overgangsstation i Hamburg, mens det blir avgjort om han er skikket for utvandring. I denne overgangstid faar enhver bolig, kost og arbeide samt blir meddelt nødvendig sprogundervisning og i fornøden utstrækning lært op i færdigheter som særlig kan komme ham til nytte. Samtidig setter foreningen sig i forbindelse med sine hjælpere — som den har hele verden over — for at skaffe den løslatte et passende arbeide. I tilfælde av uforskyldt nød kan den løslatte ogsaa efter utvandringen regne paa foreningens støtte. Omkostningerne er forskjellige efter reisens længde og efter kravet til utrustning, sprogundervisning m. v. I almindelighet regnes med 800—1000 Mark. Disse penger maa som regel skaffes av vedkommende lokale hjelpeforening, slægtninger o. s. v. I fornødent fald støtter dog foreningen selv med penger. I det sidste aar gav den ut 4000 Mark alene i dette oiemed.

Det lille skrift anbefales enhver som arbeider for løslatte fanger. Det faaes gjennom bokhandlerne ved henvendelse til forfatteren, og kommer paa kr. 1,00. Dets titel er:

»Was können Staat und Fürsorgevereine tun, um in geeigneten Fällen entlassenen Gefangenen die Auswanderung zu erleichtern?«

Dr. iur. M a n f r e d S c h n e i d e r: Die Fürsorgeerziehung Minderjähriger in Württemberg. Stuttgart. 128 s. Kr. 2,50.

Forfatteren gir en systematisk fremstilling av den württembergske lov av 29 december 1899 om tvangsopdragelse, eller som den heter efter en novelle av 11 november 1905, lov om forsorgsopdragelse. — Efter indledningsvis at ha fremhævet forsorgsopdragelsens sammenhæng med straffelovgivningens bekjæmpelse av ungdomskriminaliteten gir forfatteren en kort oversigt over den her omhandlede lovgivnings historiske utvikling i Württemberg og gaar saa over til en utførlig gjennomgaaelse av de gjældende retsregler. Hertil er knyttet oplysninger om utgifterne og om lovens virkninger. Loven selv er trykt op i sin helhet, likesaa de nærmere bestemmelser om lovens gjennomførelse av 14 februar 1900. — Forsorgsopdragelse kan — likesom i Norge — ikke bringes i anvendelse overfor dem som har fylt 16 aar. Württemberg har denne aldersgrænse fælles med en række mindre forbundsstater, mens Preussen, Baden, Hessen o. a. sætter grænsen til det fyldte 18de aar. Forfatteren gjør her gjældende at der let kan findes dem paa 17 aar som der lettere kan øves indflydelse paa end andre paa 15 aar som uten betænkning blir overgit til forsorgsopdragelse. Desuten lar det sig temmelig sikkert sige, hævder han, at flertallet av de piker som gaar over i prostitutionen, begynder sit erhverv i tiden mellem 16de og 18de aar. Efter gjentagne iagttagelser er forsorgsopdragelsen i disse tilfælder ofte kronet med held. Det er værdt at lægge merke til, fortsætter han, at den nye hamburgske lov, som kunde gjøre sig nyttig den største sum av erfaringer, overhodet ikke sætter nogen grænse for anvendelse av forsorgsopdragelse før ved opnaelsen av fuldmyndighetsalderen (21 aar). — Forsorgsopdragelsen avsluttes i Württemberg regelmæssig med opnaelse av 18-aarsalderen, mens denne aldersgrænse i mange andre tyske stater, saaledes i Preussen og Hamburg, først ligger ved myndighetsalderen (i Norge ligger som bekjendt grænsen i de mildere skolehjem ved det 18de, i de strengere ved det 21de aar). Forfatteren hævder at alle anstaltbestyrere er enige om at forsorgsopdragelsen maa

vare mindst 2 aar, men der hersker meningsforskjel om hvor aldersgrænsen for avslutningen bør sættes. Der synes at hæve sig sterke røster til fordel for 21-aarsgrænsen, særlig for pikers vedkommende. I usedvanlige tilfælder kan dog forsorgsopdragelsen ogsaa i Württemberg strækkes ut til det 20de aar. I 1906 blev dette besluttet for 12 gutter og 18 piker. — Dr. Schneiders indholdsrike lille bok støtter den mening som har fundet flere talsmænd i Norge: loven om forsømte barn maa utvides til at kunne bringes i anvendelse ogsaa paa dem som er i alderen 16—18 aar.

Dr. C. Stern: Der gegenwärtige Stand des Fürsorgewesens in Deutschland unter besonderer Berücksichtigung der Verhütung und Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten. Leipzig 1911. 219 s. Kr. 4,00.

I sin virksomhet som læge og direktør for en klinik for hudsygdommer i Düsseldorf har forfatteren faat et aapent blik for den støtte som arbeidet for bekjæmpelsen av kjønnsygdømmene har i den virksomhet som av private foreninger, stat og kommune øves for at beskytte ungdommen mot at komme paa gale veier og for at hjelpe op igjen dem som det er gaat galt med. Det er en meget interessant fremstilling av denne mangeartede virksomhet forfatteren gir os i sin bok, og han gjør det — visselig med rette — fuld av beundring for hvad der paa dette omraade utrettes i Tyskland. Dette arbeide interesserer i særlig grad kriminalisterne. Thi, som forfatteren fremhæver, fra det dype fald er det bare et litet skridt til forbryderbanen og for kvinderne til prostitutionen. — Boken falder i tre deler. I første del utvikles først forskjellige spørsmåal vedkommende ungdomskriminaliteten og mindreaariges prostitution, hvorunder han ogsaa gir en række statistiske opplysninger som viser »hvad indsigtsfulde mænd og kvinder stadig mere beloner, at spiren til sædelig fordærvelse blir lagt meget tidligere i mange hjerter end sorgløse forældre og opdragere mangengang antar«. Under omtalen av de prostituertes alder meddeles en opgave fra Wien, hvorefter antallet af unge prostituerte i de senere aar er gaat ikke ubetydelig ned, takket være bedre opplysning og forsorgsvæsenet. Ved behandlingen av spørsmålet om prostitutionens årsaker gives bl. a. en række opplysninger om de slette boligforhold i de større byer med sammenstuvning av mange mennesker av forskjellig kjønn i smaa rum og fremhæves at ogsaa paa det her omhandlede

omraade fortjener boligspørsmålet en ganske særlig opmærksomhet. Forfatteren gir saa en utførlig oversigt over alle de forskjellige slags foreninger som har til fælles maal at ta sig av og beskytte unge mennesker. Herunder kommer han ogsaa ind paa spørsmålet om den rolle som mangelfuld utvikling av sjelsevnerne (geistige Minderwertigkeit) spiller blandt dem som forsorgsvæsenet tar sig av. I et særskilt kapitel omhandles den preussiske lov om forsorgsopdragelse av 2 juli 1900. Der har gjort sig en vis misstemning gjældende mot denne lov. Dette er, mener forfatteren, ikke berettiget. De opplysninger som foreligger om dens virkninger, synes tilfredsstillende. Og særlig er de meget gode for dem som er kommet under forsorgsopdragelse i en tidlig alder. At resultatene ikke alltid er tilfredsstillende, skyldes da, hævder Dr. Stern, ikke loven, men at den paa mange bringes i anvendelse altfor sent. — Efter at ha omhandlet hvad der gjøres for at forebygge fald, gaar forfatteren i anden del over til det arbeide som gjøres for at række en hjelpende haand til dem som allerede er faldt. Vi faar her en meget utførlig oversigt over de Magdalenastiftelser og beslægtede institutioner som findes i Tyskland, med illustrerte specialbeskrivelser av enkelte av dem som typer paa de forskjellige slags institutioner. I bokens tredje del meddeles en oversigt over de sykehusavdelinger som findes i Tyskland for dem som lider av hud- og kjønssygdommer.

Hartvig Nissen.
